

ASEK KALKYLVÄRDEN
I SAMMANFATTNING

ASEK KALKYLVÄRDEN I SAMMANFATTNING

Förord

Under 1998–99 arbetade SIKA med att ta fram reviderade kalkylvärden på kommunikationsområdet på uppdrag av regeringen. Arbetet redovisades i juni 1999 i SIKA rapport 1999:6 *Översyn av samhällsekonomiska kalkylprinciper och kalkylvärden på transportområdet*.

Arbetet har bedrivits i samverkan med trafikverken, Naturvårdsverket och KFB. Forskare och andra specialister har medverkat genom deltagande i seminarier och arbetsgrupper. En styrgrupp (ASEK styrgrupp) under SIKA:s ordförandeskap ledde arbetet. Förslagen har till vissa delar underställts SIKA:s vetenskapliga grupp för granskning och kommentarer. SIKA:s verksgrupp med representanter för bl.a. Banverket, Luftfartsverket, Sjöfartsverket och Vägverket har därefter fastställt kalkylvärdena som nu används i den pågående planeringsomgången för perioden 2002–2011

Denna rapport är en kortfattad version av den tidigare utgivna rapporten och har tagits fram för att tillgodose behovet av koncentrerad information om kalkylvärdena. För mer detaljerad information om kalkylvärdena och de bakomliggande resonemangen hänvisas till huvudrapporten.

Stockholm i april 2000

Staffan Widlert
Direktör

Innehåll

1	INFRASTRUKTURPLANERINGEN OCH KALKYLVÄRDENA.....	7
2	KALKYLVÄRDENA.....	9
2.1	Diskonteringsränta	9
2.2	Kalkylperiod och livslängder	10
2.3	Skattefaktorer	10
2.4	Prisnivå, startår och diskonteringstidpunkt.....	11
2.5	Värderingen av olyckor.....	12
2.6	Värderingen av luftföroreningar	12
2.7	Värderingen av koldioxid	15
2.8	Värdering av buller	16
2.9	Värdering av tid i persontrafik.....	17
2.10	Värdering av tid i godstrafik.....	17
2.11	Kostnader i persontrafik.....	18
2.12	Kostnader i godstrafik.....	20
3	HUR BESTÄMS VÄRDERINGARNA I SAMHÄLLSEKONOMISKA KALKYLER?	23

1 Infrastrukturplaneringen och kalkylvärdena

Ett av de viktigaste syftena med att genomföra samhällsekonomiska kalkyler är att skapa ett beslutsunderlag som har ambitionen att ge en helhetsbild av den stora mängd effekter som en åtgärd inom exempelvis transportsektorn ger upphov till. Det helhetsperspektiv som ligger inbyggt i själva ansatsen innebär att man försöker ta hänsyn till och behandla alla relevanta effekter på ett likartat sätt. Denna likabehandling – vilken tar sig i uttryck i att individernas betalningsvilja för olika effekter används – minskar utrymmet för att vissa effekter genom olika former av påverkan ges större utrymme än vad som är motiverat.

Det riktas ibland kritik mot de samhällsekonomiska kalkylerna. Denna kritik har exempelvis rört bedömningar av det framtida resandet, underskattningar av kostnader, framtagningen av effektiva alternativ samt att inte alla effekter kvantifieras i kalkylerna. Kritiken är ofta berättigad, men på flera punkter gäller att en förbättring av kalkylerna kräver en förbättring av bakomliggande kalkylunderlag och omgivande planeringsprocesser – inte en förändring av kalkylmetoden som sådan.

Regeringen bör därför ställa tydliga krav på årsredovisningar och plandokument. I årsredovisningar bör utfall av kostnader, trafik och lönsamhet för färdigställda investeringar redovisas. En kontinuerlig uppföljning av utfall skapar ett bra incitament att se till att beslutsunderlagen håller en hög kvalitet, samtidigt som data genereras som kan användas som underlag för osäkerhetsbedömningar.

Osäkerhet och risk hanteras inte på ett tillfredsställande sätt i dagens samhällsekonomiska kalkyler. Här behöver metoder utvecklas för att systematiskt kunna bedöma och värdera osäkerheter och risker på objektnivå och inriktningsplaneringsnivå. Det saknas dessutom lättillgängliga data för att göra analyser av storleken på viktiga osäkerheter och risker.

Kalkylmetoderna kan inte ge svar på alla frågor som behöver utredas för att utgöra ett heltäckande beslutsunderlag. Inom flera områden har det inte varit möjligt att ta fram kalkylvärden som speglar verkligheten på ett rimligt sätt. Det gäller t.ex. sätten att värdera natur- och kulturvärden, infrastrukturens intrångseffekter samt effekter på lokalisering, sysselsättning och tillväxt.

Även om intrångsvärden inte kalkyleras är det dock fel att hävda att de inte beaktas. I dag finns en större uppmärksamhet på natur- och kulturvärden som riskerar att förstöras i samband med byggandet av ny infrastruktur. Den yttrar sig bl.a. i krav på att dessa värden ska beskrivas i miljökonsekvensbeskrivningar och att beskrivningarna ska sammanfattas i nationella planerna och i länsplanerna. Vidare görs idag mer ambitiösa försök att beskriva hotade värden i förstudier och väg/järnvägsutredningar.

En viktig slutsats är att, när effekter på natur- och kulturvärden beskrivs enkelt och tydligt tillsammans med övriga konsekvenser, så finns större möjlighet att finna andra och bättre lösningar. Ibland leder sökandet efter bättre lösningar till att hela eller delar av de negativa effekterna kan undvikas genom väl valda åtgärder. Det kan röra sig om allt från mindre åtgärder för att undvika buller, till tunnlar och större förbifarter.

2 Kalkylvärdena

2.1 Diskonteringsränta

En diskonteringsränta på 4 % bör tillämpas. Det är samma räntesats som också användes innan den senaste ASEK-översynen.

I många klassiska läroböcker i samhällsekonomisk lönsamhetsbedömning läggs stor vikt vid att bestämma räntenivån. Det finns två skäl till det: dels fungerar diskonteringsräntan som ett implicit avkastningskrav, dels kan den påverka vilket slag av investeringar som blir lönsamma.

Samhällsekonomisk lönsamhet är ett principiellt viktigt kriterium för om ett projekt ska genomföras. Diskonteringsräntan är då en central parameter som avgör hur stora ramar som ska anslås till investeringar. I verkligheten har dock anslagsramarna vid de senaste politiska besluten legat på en väsentligt lägre nivå än vad kalkylerna motiverat som en lönsam nivå.

Det andra skälet för att räntan är viktig är att den kan påverka sammansättningen av åtgärdsportföljen. Den kan t.ex. påverka långsiktigheten i valet av åtgärder liksom den kan påverka avvägningen mellan investering och underhåll.

Den samhällseliga diskonteringsräntan bör tillämpas på alla kostnader och nyttor som anslagsfinansierade åtgärder för med sig. Eftersom diskonteringsräntan tillsammans med skattefaktorerna i praktiken fungerar som ett slags avkastningskrav så bör nivån på diskonteringsräntan inte direkt jämföras med avkastningskraven på offentliga företag och offentlig avgiftsfinansierad verksamhet. Investeringar i avgiftsfinansierad verksamhet bör därför prövas mot den aktuella verksamhetens avkastningskrav.

2.2 Kalkylperiod och livslängder

Rekommenderade livslängder	
<i>Typ av åtgärd</i>	<i>Livslängd</i>
Ny väg	40-60 år*)
Ny järnväg	60 år
<i>Vägverket:</i>	
Beläggning av grusväg	15 år
Förbifarter, "flaskhalsar", hållplatser	40 år
Rekonstruktioner	15 år
Bärighet, broar	60 år
Bärighet, vägar	15 år
Riktade trafiksäkerhets- och miljöåtgärder	20 år
Tjälsäkring	15 år
<i>Banverket:</i>	
Räl	30 år
Växel	20 år
Sliper, trä	30 år
Sliper, betong	50 år
Signalanläggning, vägskydd	20 år
Signalanläggning, övrig	30 år
Kontaktledningsanläggning	40 år

*) Vägverket kommer att tillämpa *högst* 60 år för vägar i landsbygdsmiljö. För vägar i eller nära tätort kommer Vägverket att tillämpa 40 år som livslängd, men med möjlighet till att tillämpa längre livslängder. Detta ska i så fall motiveras.

2.3 Skattefaktorer

Skattefaktor I = 1,23 och skattefaktor II = 1,3. När både skattefaktor I och II ska tillämpas, används 1,53.

Vid beräkning av hur skattesystemet påverkar värdering av offentlig resursanvändning används två korrigeringsfaktorer – skattefaktor I och II.

Den första skattefaktorn tar hänsyn till att resurser som tas i bruk har ett värde som bestäms av vad konsumenterna är villiga att betala i slutledet. Privata varor belastas med mervärdesskatt. Därför räknas värdet av produktionsfaktorerna upp med en genomsnittlig mervärdesskattefaktor på 1,23.

Skattefaktor I ska tillämpas på samtliga kostnadsposter som inkluderas i en samhällsekonomisk kalkyl. Om t.ex. Vägverket bygger en ny väg så ska därför resurserna som används för att bygga vägen räknas upp med skattefaktor I. Även kostnaderna för att bygga och underhålla Banverkets banor ska räknas upp med skattefaktor I.

Den andra skattefaktorn tar hänsyn till att ökningen av skatteintäkterna på marginalen ger upphov till välfärdsförluster t.ex. genom att individer inte arbetar i sina mest effektiva sysselsättningar. Denna skattefaktor sätts till 1,3.

Skattefaktor II ska tillämpas på alla ökning och minskningar av budgetbelastning. Det innebär att alla kostnader och intäkter som är hänförliga aktiviteter vid trafikverken som är anslagsfinansierade ska räknas upp med skattefaktor II. Utgifter som finansieras med avgifter ska inte räknas upp med skattefaktor II.

När både skattefaktor I och skattefaktor II ska tillämpas, vilket gäller merparten av Vägverkets och Banverkets resursinsatser ska merkostnaderna adderas ($0,3 + 0,23$). Det innebär att man vid tillämpning av både faktor I och II använder en skattefaktor 1,53.

2.4 Prisnivå, startår och diskonteringstidpunkt

Samtliga nyttor och kostnader bör uttryckas i 1999 års prisnivå.

Samtliga åtgärder bör behandlas som om arbetet på objektet påbörjas 2002-01-01.

Samtliga nyttor och kostnader bör diskonteras till 2002-01-01.

Detta innebär att de poster som är uttryckta i andra prisnivåer måste räknas om med hjälp av lämpligt index. För de nytto- och kostandsposter som behandlats inom ramen för den senaste ASEK-översynen har omräkningen skett med KPI.

Inriktningsplaneringen och de nationella planerna kommer att omfatta såväl pågående projekt som projekt som ska påbörjas och ofta avslutas inom planperioden 2002–2011. För att kunna använda de samhällsekonomiska kalkylerna som prioriteringsverktyg så måste samtliga objekt behandlas likvärdigt när det gäller starttidpunkt.

Samtliga nyttor och kostnader måste diskonteras till en och samma tidpunkt.

2.5 Värderingen av olyckor

Värderingar per faktiskt inträffat vägtrafikolycksfall i kronor inkl. skattefaktor I på relevanta delar. Prisnivå 1999			
	<i>Materiella kostnader</i>	<i>Riskvärdering</i>	<i>Totalt</i>
Dödsfall	1 300 000	13 000 000	14 300 000
Svårt skadad	600 000	2 000 000	2 600 000
Lätt skadad	60 000	90 000	150 000
Egendomsskadeolycka	13 000		13 000

Värderingen av olyckor och olycksrisker innehåller stora osäkerheter. Nytt forskningsmaterial med högre värderingar har diskuterats. Man har dock funnit att det nya underlaget f.n. inte är tillräckligt för att kunna motivera en höjning av värderingen.

2.6 Värderingen av luftföroreningar

Värdering av utsläppens regionala effekter uttryckt i kr per kg. Prisnivå 1999.	
	<i>Värdering (kr/kg)</i>
NO _x	60
SO ₂	20
VOC	30

Värdering av utsläppens lokala effekter uttryckt i kr per exponeringsenhet. Prisnivå 1999.	
	<i>Värdering (kr/exp. enhet)</i>
NO _x	–
SO ₂	10
VOC	2
Partiklar	340

För kväveoxider har inget värde fastställt i avvaktan på det expertseminarium som kommer att hållas inom ramen för SHAPE-projektet i augusti 1999. *Tills vidare* tillämpas det värde, uttryckt i kr/kg, som användes i förra planeringsomgången. Detta värde är 49 kr/kg vilket framgår av tabell 2.1 nedan.

För övriga ämnen räknas värderingen av utsläppens lokala effekter per exponeringsenhet om till värdering per utsläppt kilogram genom att *antingen* använda resultat från SHAPE-projektet (Stockholmsområdet och Södertälje) *eller* följande formel för övriga områden:

$$\text{Värdering / kg} = 0,029 \cdot F_v \cdot \sqrt{B} \cdot \text{Värdering / exponeringsenhet}$$

F_v = Ventilationsfaktor (beroende på ventilationszon, se figur 1.1 nedan)

B = Befolkningens storlek

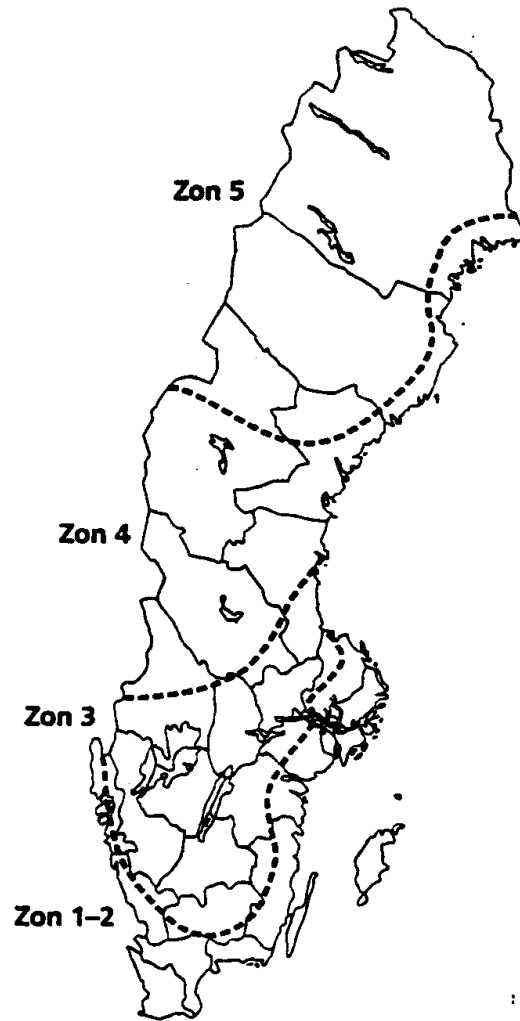
De resulterande värdena för några olika tätorter redovisas tillsammans med den tidigare tillämpade NO_x -värderingen i tabell 2.1.

Tabell 2.1. Värdering av utsläppens lokala effekter uttryckt i kr per kg. Exempel för några tätorter i Sverige. Prisnivå 1999.

	Befolkning		Värdering av utsläppens lokala effekter (kr/kg)			
	B	Ventilationsfaktor F_v	Partiklar	VOC	SO_2	NO_x
Stockholms innerstad		SHAPE	7 600	45	220	(49)
Stockholms ytterstad		SHAPE	4 800	28	140	(49)
Stor-Stockholm yttre		SHAPE	1 900	11	60	(49)
Uppsala	120 000	1,0	3 400	20	147	(49)
Falun	36 000	1,4	2 600	15	71	(49)
Södertälje	57 000	1,0	2 300	14	70	(49)
Laholm	5 600	1,0	700	4	9	(49)

N.B. "SHAPE" innebär att resultat hämtats direkt från SHAPE-projektet, d.v.s. formeln ovan har inte utnyttjats i beräkningen.

Nedan redovisas en karta med de olika ventilationszonerna med tillhörande ventilationsfaktorer.

Ventilationszon	Ventilationsfaktorer
1-2	1,0
3	1,1
4	1,4
5	1,6

Figur 2.1. Ventilationszoner och ventilationsfaktorer för olika delar av landet.

2.7 Värderingen av koldioxid

CO₂-utsläpp bör värderas till 1,50 kr/kg utsläpp.

Det fastlagda transportpolitiska etappmålet för utsläpp av koldioxid ligger till grund för bestämningen av det nya parametervärdet för koldioxid.

Modellberäkningar baserade på de prognosförutsättningar som låg bakom den s.k. Lägesanalysen (SIKA Rapport 1998:8) gav som resultat att koldioxidvärdet med den nya värderingsprincipen som grund skulle behöva höjas kraftigt, till strax över 1 krona per kg utsläpp. En ny beräkning, baserad på de förändrade prognoser för koldioxidutsläppen från transportsektorn för år 2010, som trafikverken senare redovisat i sin gemensamma miljörapport till regeringen samt på något reviderade beräkningsförutsättningar i övrigt, har genomförts i samband med den nationella strategiska analysen (SAMPLAN 1999:2). Resultatet är att etappmålet skulle kunna nås med en koldioxidskatt på 1,50 kr/kg utsläpp.

2.8 Värdering av buller

Värdering av buller från vägtrafik. Prisnivå 1999				
<i>Utom- och inomhus:</i> (Fasadreduktion = 25 dBA)		<i>Enbart utomhus</i>	<i>Enbart inomhus</i>	
<i>Buller (dBA)</i> <i>Ekv.nivå utomhus</i>	<i>Bullerkostnad</i> <i>(kr/utsatt/år)</i>	<i>Bullerkostnad</i> <i>(kr/utsatt/år)</i>	<i>Buller (dBA)</i> <i>Ekv.nivå inomhus</i>	<i>Bullerkostnad</i> <i>(kr/utsatt/år)</i>
50	0	0	25	0
51	130	50	26	80
52	260	100	27	160
53	400	160	28	240
54	540	220	29	320
55	690	280	30	410
56	840	340	31	500
57	990	400	32	590
58	1150	460	33	690
59	1320	530	34	790
60	1500	600	35	900
61	1680	670	36	1010
62	1870	750	37	1120
63	2080	830	38	1250
64	2320	930	39	1390
65	2590	1040	40	1550
66	2920	1170	41	1750
67	3350	1340	42	2010
68	3950	1580	43	2370
69	4760	1910	44	2850
70	5800	2320	45	3480
71	7070	2830	46	4240
72	8550	3420	47	5130
73	10200	4080	48	6120
74	11950	4780	49	7170
75	13890	5560	50	8330

Värdering av järnvägsbuller beräknas enligt följande formel:

$$BV = 3,7(70 + t)^{1,1} \left(e^{0,18(N - 45)^{0,88}} - 1 \right)$$

BV = Bullervärdering

t = antal tåg per dygn

N = maximalnivå inomhus, dBA

2.9 Värdering av tid i persontrafik

Värdering av tid för privatresor per timme i kronor. Prisnivå 1999.			<i>Regionala resor (<10 mil)</i>	<i>Långväga resor (>10 mil)</i>
Åktid			35	70
Turintervall	< 10 minuter		60	29
	11 - 30 minuter		19	29
	31 - 60 minuter		17	29
	61 - 120 minuter		10	15
	>120 minuter		6	7
Bytestid	Alla färdmedel utom flyg		70	140
	Flyg			120
Förseningstid				130

Värdering av tid för tjänsteresenärer som inte byter färdmedel. Per timme i kronor inkl. skattefaktor I på relevanta delar. Prisnivå 1999.					
	<i>Bil</i>	<i>Flyg</i>	<i>Tåg (>10 mil)</i>	<i>Tåg (<10 mil)</i>	<i>Buss</i>
Åktid	190	150	140	110	110
Turintervall	< 60 minuter		120	100	60
	61 - 120 minuter		100	70	60
	> 120 minuter		80	60	50
Bytestid		180	280	220	220
Förseningstid		230	230	220	220

2.10 Värdering av tid i godstrafik

Värdering av tid i godstrafik för olika varugrupper. Kronor per ton och timme respektive kronor per fordonstimme. Exkl. skattefaktorer. Prisnivå 1999.							
<i>Bulk/styckegods</i>	<i>B u l k</i>		<i>S t y c k e g o d s</i>				<i>Alla*</i>
<i>Värde (SEK/kg)</i>	<i>n/a</i>	<i>n/a</i>	<i>> 25</i>	<i>< 25</i>	<i>> 25</i>	<i>< 25</i>	
<i>Täthet (kg/m³)</i>	<i>> 1,0</i>	<i>< 1,0</i>	<i>> 0,6</i>	<i>> 0,6</i>	<i>< 0,6</i>	<i>< 0,6</i>	
Tidsvärde (kr/tontimme)	0,23	0,20	14,3	0,7	18,6	0,5	
Varuvärde (kronor/ton)	2 100	1 800	128 500	6 400	167 300	4 500	17,7 lb 7,6 jvg
Godstidsvärde för lastad järnvägsvagn	5,4	4,6	328	16	430	12	19
Godstidsvärde för genomsnittlig lastbil	3,3	2,8	203	10	264	7,1	28
Godstidsvärde för lastbil utan släp							7,9
Godstidsvärde för lastbil med släp							41,2

*) Totalvärden för alla varugrupper är osäkra. Kompletterande underlag håller på att tas fram för att verifiera värdena

Värderingen av *förseningstider* för godstrafik på järnväg bibehålls. Vid analyser av *förseningsrisker*, eller om det finns information om förseningsrisker även för järnvägstransporter, används följande värden.

Värdering av riskminskning för olika varugrupper. Kronor per ton och promille. Prisnivå 1999.							
Bulk/styckegods Värde (SEK/kg)	B u l k		S t y c k e g o d s				Alla*
	n/a	n/a	> 25	< 25	> 25	< 25	
Täthet (kg/m ³)	> 1,0	< 1,0	> 0,6	> 0,6	< 0,6	< 0,6	
Kr/ton/promille	1,0	1,5	2,8	1,4	9,2	1,4	3,3

*) Totalvärden för alla varugrupper är osäkra. Kompletterande underlag håller på att tas fram för att verifiera värdena

Värdering av riskminskning för olika varugrupper. Kronor per ton för att uppnå riskfri transport (vid antagande om konstant marginell riskvärdering). Prisnivå 1999.							
Bulk/styckegods Värde (SEK/kg)	B u l k		S t y c k e g o d s				Alla*
	n/a	n/a	> 25	< 25	> 25	< 25	
Täthet (kg/m ³)	> 1,0	< 1,0	> 0,6	> 0,6	< 0,6	< 0,6	
Lastbil	26	37	71	35	230	34	83
Tåg	53	76	145	72	468	70	170
Sjö	43	61	116	58	376	56	136
Flyg	48	69	130	65	422	63	153

*) Totalvärden för alla varugrupper är osäkra. Kompletterande underlag håller på att tas fram för att verifiera värdena

2.11 Kostnader i persontrafik

Kapacitet och kostnader för tågtrafik år 2010 inkl. skattefaktor I. Prisnivå 1999						
Tågtyp	Minsta ant. pl.	Kostnad vid minsta tågstorlek		Marginalkostnad		Belägg- ningsgrad
		kr/km	kr/min	Kr/plkm	kr/plmin	
Snabbtåg	300	25	107	0,08	0,29	60 %
Interregiotåg	200	12	48	0,06	0,17	50 %
Pendeltåg	200	16	44	0,09	0,17	40 %
Dieseltåg	70	7	28	0,09	0,26	50 %
Nattåg	200	30	93	0,08	0,19	50 %

Omkostnadspålägget har beräknats med samma metodik som tidigare och är 0,12 kr/pkm för långväga trafik samt 0,04 kr/pkm för kortväga trafik.

**Fordonsberoende trafikeringskostnader för busstrafik inkl. skattefaktor I.
Prisnivå 1999.**

<i>Kr per år</i>		
Tätortstrafik	Normal	245 000
	Boggie	300 000
	Led	375 000
Regionaltrafik	Normal	220 000
	Boggie	275 000
	Led	335 000
Långväga trafik		*)

*) Ingår i de tids- och distansberoende kostnaderna

**Tidsberoende trafikeringskostnader för busstrafik inkl. skattefaktor I.
Prisnivå 1999.**

<i>Kr per timme</i>		
Tätortstrafik	Normal	280
	Boggie	280
	Led	280
Regionaltrafik	Normal	260
	Boggie	260
	Led	260
Långväga trafik		210

**Distansberoende trafikeringskostnader för busstrafik inkl. skattefaktor I.
Prisnivå 1999.**

<i>Kr per km</i>		
Tätortstrafik	Normal	7,25
	Boggie	7,50
	Led	8,05
Regionaltrafik	Normal	6,60
	Boggie	6,90
	Led	7,25
Långväga trafik		7,30

Kostnader för biltrafik inkl. skattefaktor I. Prisnivå 1999.	
Kostnadspost	kr
Bensinpris, kr per liter	2,80
Dieselpreis, kr per liter	3,40
Däckpris, kr per däck	500
Nybilpris, kr per bil	162 000

2.12 Kostnader i godstrafik

Kostnader för lastbilstransporter. Prisnivå 1999.			
Kalkylparameter	Nytt värde exkl skatte- faktor I	Nytt värde inkl. skatte- faktor I	Kommentar
<i>Nybilspriser, kr</i>			
Lastbil utan släp	750 000	922 000	Tung distribution och anläggning
Lastbil med släp	1 590 000	1 957 000	Vägt 3+4 axl 5/6 och 3+3 semi 1/6
<i>Kapitalkostnad, kr/timme</i>			
Lastbil utan släp	61	75	
Lastbil med släp	95	117	Vägt anl 1/3 fjärr och semi 2/3
<i>Drivmedelspriser, kr/liter</i>			
Diesel exkl skatter, MK1	1,53	1,88	CO2 +dieselskatt Totalt: 2,67 Medelpris 99 för åkare: 4,20
<i>Förlön(svensk), kr/driftstimme för fordonet inkl. sociala avgifter</i>			
Lastbil	147	180	
Antal personer per lastbil	1,2	1,2	
Persontidskostnad/lastbil	176	216	
<i>Däckskostnad nyanskaffningskostnad för en full uppsättning däck)</i>			
Lastbil med släp	72 300	87 300	Vägt 3+4 axl 5/6 och 3+3 semi 1/6
Lastbil utan släp	27 250	33 500	½ lokaldistr. och ½ anl. bil.

Kalkylparametrar i STAN-systemet för operativa kostnader. Exklusive skattefaktor I men inklusive alla skatter och avgifter. Prisnivå 1999.

<i>Transportmedel</i>		<i>Kr/ton-km</i>	<i>Kr/ton-timme</i>
Väg-lastbil-standard	(l)	0,1120	12,329
Väg-lastbil-fjärr	(t)	0,1000	11,000
Jvg-standard	(j)*	0,1010	4,470
Jvg-fjärr	(y)	0,0700	2,290
Jvg-kombi	(k)	0,0920	3,580
Sjöfart-inrikes	(s)	0,0019	0,372
Sjöfart-Europa	(e)	0,0027	0,512
Sjöfart-Over sea	(o)	0,0033	0,666
Sjöfart-Lb färja	(m)	0,0150	9,140
Sjöfart-Jvg färja	(i)	0,0060	2,450
Sjöfart-inre vatten	(v)	0,0049	0,210
Flyg-frakt	(f)	1,9000	2 500
Flyg-pax-belly	(x)	1,9000	2 500

Kostnader för godståg exkl. banavgifter, inkl. skattefaktor I. Prisnivå 1999.

<i>Tågslag</i>	<i>Per ton</i>				<i>Per tåg</i>			
	<i>El</i>		<i>Diesel</i>		<i>El</i>		<i>Diesel</i>	
	<i>kr/km</i>	<i>kr/tim</i>	<i>kr/km</i>	<i>kr/tim</i>	<i>kr/km</i>	<i>kr/tim</i>	<i>kr/km</i>	<i>kr/tim</i>
j (vagnslast)	0,113	5,50	0,132	5,768	39,6	1924	46,1	2019
y (system)	0,078	2,82	0	0	58,7	2113	0	0
k (kombi)	0,104	4,40	0	0	46,6	1982	0	0

3 Hur bestäms värderingarna i samhälls-ekonomiska kalkyler?

För att kunna göra samhällsekonomiska kalkyler krävs alltså att vi vet hur mycket individerna i samhället värderar olika effekter till. För varor där det finns fungerande marknader är detta inget problem. Ekonomisk teori visar att på s.k. perfekta marknader motsvarar priset precis värdet för konsumenten. Konsumenten sägs i handling ha gett uttryck för sina värderingar eller "preferenser" – man har värderat varor och tjänster genom sin betalningsvilja.

Problemet är väsentligt större när vi inte har perfekta marknader. För dessa situationer rekommenderas i första hand att man försöker efterlikna marknaden i den meningen att man så långt som möjligt ska utgå från individernas egna värderingar. Det finns olika metoder för att finna vilken betalningsvilja människor har för olika "varor" eller effekter.

Följande fyra metoder används för att försöka kvantifiera individernas värderingar:

- a) Att studera hur människor väljer mellan olika alternativ i *verkliga* situationer där den studerade varan också är den vara som vi är intresserade av. Ett exempel är på detta är att studera hur individer väljer mellan ett snabbt och dyrt färdssätt å ena sidan och ett långsamt och billigt färdssätt å andra sidan.
- b) Att studera hur människor väljer mellan olika alternativ i *verkliga* situationer men där den studerade varan är en annan vara än den vi egentligen är intresserade av. Ett exempel på detta är studera hur individer väljer mellan hus som ligger i områden med olika bullernivåer. Detta kan ge en *indirekt* värdering av buller.
- c) Att studera hur människor väljer mellan olika alternativ i *experimentella* situationer. Ett exempel på detta är att studera hur individer i ett kontrollerat experiment väljer mellan ett snabbt och dyrt färdssätt å ena sidan och ett långsamt och billigt färdssätt å andra sidan.
- d) Att studera hur människor väljer mellan olika alternativ i *hypotetiska* situationer. Ett exempel på detta är att studera hur mycket individer i en enkätundersökning uppger att de är villiga att betala för att förbättra trafiksäkerheten.

Att fånga individernas värderingar är ofta svårt och det finns många osäkerheter i de metoder som tillämpas. Om det inte går att få fram värderingarna på detta sätt

så finns alternativet att använda värderingar som härleds ur de avvägningar som görs när politiker fattar beslut i olika frågor.

Följande två metoder bygger på värderingar härledda ur politisk beslut:

- e) Att som värdering använda den *åtgärdskostnad* som kan härledas ur politiska beslut, exempelvis beslut om maximala nivåer för vissa utsläpp. Ett exempel är kostnaden för att installera katalysatorer på alla bilar som tidigare låg till grund för värderingen av kväveoxider.
- f) Att som värdering använda en *skattesats*. Ett exempel på detta är skatten på koldioxid som tidigare låg till grund för värderingen av koldioxid. Denna skattesats ses som en minimivärdering av effekten.

Vilken ansats som tillämpats i respektive fall vid värderingen av olika effekter framgår av huvudrapporten SIKA Rapport 1999:6 *Översyn av samhälls-ekonomiska kalkylprinciper och kalkylvärden på transportområdet*.